

СЕКЦІЯ 1. ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: МЕЖІ МІЖ СВОБОДОЮ ТА БЕЗПЕКОЮ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-1>

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ПРИВАТНІСТЬ ПІД ЧАС ВІДЕОЗЙОМКИ У ПУБЛІЧНИХ МІСЦЯХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Алмаші Ірина Михайлівна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі,

Ужгородський торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету

м. Ужгород, Україна

В умовах розвитку цифрових технологій, збільшення обсягів їх використання з метою отримання інформації та обміну нею, особливо актуальним є забезпечення та захист права на приватність, як одне з фундаментальних прав людини, яке належить їй з моменту народження і гарантується державою. Важливою проблематикою, яка потребує свого наукового дослідження, є дотримання права людини на приватність під час відеозйомки у публічних місцях в умовах воєнного стану.

Правовим підґрунтям досліджуваного права є ст.32 Конституції України [1] та ст. 307 Цивільного кодексу України [2], у відповідності до якої фізична особа може бути знята на відеоплівку лише за її згодою, яка припускається у випадку, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці чи заходах публічного характеру. Статтею регламентовано право людини вимагати припинення публічного показу в тій частині, яка стосується її особистого життя. Знімання фізичної особи на відеоплівку, в тому числі таємне, без згоди особи може бути проведене лише у випадках, встановлених законом.

Як зазначає професор Корнельського університету Хелен Ніссенбаум недоторканність приватного життя – це не право на секретність чи контроль, а право на належний потік особистої інформації, що залежно від ситуації та контексту людина може оцінити та вирішити, чим поділитися з іншими у цифровому середовищі [3, с. 19].

Міжнародною нормативно-правовою гарантією щодо досліджуваного права є ст.8 Конвенція про захист прав людини і основоположних

свобод[4] про право на повагу до приватного і сімейного життя, у відповідності до якої кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя. Якщо проаналізувати практику Європейського суду з прав людини, то у 2025 році він ухвалив 164 рішення проти України, з них 16 порушень стосувалося саме ст.8 Конвенції[5].

Щодо дотримання права на приватність під час відеоспостереження у громадських місцях Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини у Рекомендаціях надано певні пропозиції. Так, зокрема, після прийняття рішення про встановлення систем відеоспостереження, необхідно: розмістити повідомлення про здійснення відеоспостереження, вжити заходів щодо навчання працівників та відповідальних осіб; розробити внутрішні правила доступу до персональних даних, визначивши коло осіб, які мають доступ до систем відеоспостереження, записів, серверів та аналітичних даних, пов'язаних із відеоспостереженням, покласти на них відповідальність за захист персональних даних; розробити правила надання доступу до персональних даних для третіх осіб; забезпечити ведення реєстру обробки персональних даних; призначити відповідальну особу або створити підрозділ, що відповідатиме за захист персональних даних.

Уповноважений зазначив, що людина має право знати про відеозйомку, а також має право переглянути записи або звернутись із запитом про отримання копій відеозаписів за її участі. Право на приватність може зазнати порушень внаслідок використання технологій розпізнавання обличчя, які ст. 7 Закону України «Про захист персональних даних» віднесено до чутливих даних, щодо обробки яких встановлено особливі вимоги. Дані про зображення людини можуть бути використані для точної ідентифікації особи в різних контекстах, а також для аналізу або визначення інших характеристик, таких, як вік, стать чи етнічна приналежність. Таким чином, обробка біометричних даних має здійснюватися на підставі та відповідно до вимог чинного законодавства.

Окрему увагу звернено на використання дронів, що є особливо актуальним в умовах війни. Використання дронів може бути непомітними протягом тривалого часу і водночас збирати багато персональних даних, у тому числі й чутливих, що може спричинити обмеження низки прав суб'єктів персональних даних, зокрема, позбавити їх можливості безперешкодно отримати інформацію щодо здійснення такого відеоспостереження [6, с. 10–22].

Як зауважують О.Коваленко, О. Тихомиров вся інформація про нас, яка опиняється в Інтернеті, не потрапляє в безодню, а зберігається і накопичується різними інформаційними системами. Обробці та аналізу такої великої кількості інформації сприяє група технологій

та методів Big Data, наслідком є феноменальне прискорення нагромадження даних та їх ускладнення, в результаті чого під загрозою опиняються особисті дані та захист конфіденційності [7, с. 134].

На думку М. Фрумкін для звичайної людини неможливо залишатися обізнаною про зростаючі можливості використання інформації, яка на перший погляд не викликає занепокоєння. Останній запропонував термін «міопія розуміння конфіденційності» (privacy myopia) для позначення системної нездатності людини коректно оцінити загрози збереження своїх персональних даних[3, с. 25].

Згідно офіційного тлумачення положення ч.1 ст. 32 Конституції України в Рішенні Конституційного Суду № 2-рп/2012 від 20.01.2012 р. до інформації про особисте та сімейне життя особи належать будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї, за винятком передбаченої законами інформації, що стосується здійснення особою, яка займає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень. Така інформація про особу є конфіденційною, втручання в її особисте та сімейне життя допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [8].

З метою забезпечення національної безпеки, підвищення загального рівня публічної безпеки і порядку, забезпечення безпеки місць проживання та перебування громадян розроблено Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки [9], який має на меті визначити основні засади створення та функціонування єдиної системи відеомоніторингу стану публічної безпеки у відповідності з єдиними функціональними і технологічними стандартами. Відповідно до ст. 4 вищезазначеного Проекту Закону об'єктами відеомоніторингу є: інформаційні об'єкти, до яких належать фізичні особи, а також транспортні засоби; публічні місця; об'єкти критичної, соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури. Персональні дані зберігаються та обробляються в системах відеомоніторингу стану публічної безпеки не більше п'ятнадцяти років, а дані щодо відцифрованого образу обличчя особи, марки, моделі, кольору, номерного знаку тощо транспортного засобу, зберігаються лише в системі відеомоніторингу стану публічної безпеки центрального рівня.

Аналізуючи судову практику варто зазначити, що публікація фото або відео можливо лише зі згоди фізичної особи, яка на них зображена чи знята. Фотографії малолітніх та неповнолітніх осіб можуть публікуватись лише зі згодою обох батьків. Такого висновку дійшов

Київський районний суд м. Одеси у справі № 520/1084/18, зазначивши, що приватні сторінки у соціальних мережах відносяться до публічних інформаційних джерел [10, с. 16–17].

Отже, в даній доповіді досліджено право людини на приватність під час відеозйомки у публічних місцях в умовах воєнного стану. З метою забезпечення та захисту досліджуваного права, визначення меж між свободою та безпекою, необхідно на законодавчому рівні врегулювати порядок здійснення відеозйомки та обов'язки суб'єктів, які її здійснюють, отримуючи персональні та біометричні дані людини, відповідальність, якій підлягають такі суб'єкти у разі порушення права людини на приватність, та права суб'єкта відносно якого здійснювалася така відеозйомка.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Гиляка О.С. Право на приватність та захист персональних даних в умовах цифровізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 30. № 1. 2023. С. 15–30.
4. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 04.11.1950. *Офіційний вісник України*. 1998. №13/№32 від 23.08. 2006
5. У 2025 році ЄСПЛ ухвалив 164 рішення проти України: які порушення найпоширеніші від 02.02.2026 р. URL: <https://zmina.info/news/u-2025-roczy-yespl-vynis-164-rishennyu-proty-ukrayiny-yaki-porushennya-buly-najposhyrenishi/> (дата звернення 02.05.2026).
6. Рекомендації Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо дотримання права на приватність під час встановлення і використання системи відеоспостереження у громадських місцях. Київ. 2021. 26 с.
7. Коваленко О. О., Тихомиров О. О. Право на приватність в умовах сучасних комунікацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 133–136.
8. Рішення Конституційного Суду України Справа № 1-9/2012 від 20.01.2012 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12#n51> (дата звернення 01.05. 2026).
9. Проект Закону про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки № 11031 від 20.02.2024 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43733> (дата звернення 22.04.2026)

10. Шадська У. Правовий аналіз регулювання права людини на своє зображення. 21 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2021/12/Personal_Photo_A5.pdf (дата звернення 22.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-2>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Атаманчук Наталія Іванівна

доктор юридичних наук, доцент,

*провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС*

Інститут правотворчості та науково-правових експертиз

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

Статтю 3 Конституції України [1] визначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Водночас, повномасштабна війна, розпочата 24 лютого 2022 року росією проти України, впливає на всі сфери суспільних відносин у нашій державі та вносить свої корективи у їх правове регулювання. Найбільш гостро в період дії воєнного стану постають питання забезпечення прав людини, подолання викликів та загроз. Саме тому, перед державою постає завдання адаптації нормативної та інституційної основи державного механізму забезпечення прав і свобод людини до воєнних реалій, пошуку нових дієвих форм і засобів його вдосконалення. Особливо значення набувають законодавчі ініціативи щодо забезпечення соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, захист їх прав та свобод, надання їм додаткових правових та соціальних гарантій.

Зокрема, Верховною Радою України 24 квітня 2026 року зареєстровано проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ввезення до України транспортних засобів без сплати митних платежів для діючих військовослужбовців» № 15195 [2] та «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо ввезення до